

Renoveren is geen vak apart

Rick Wessels vraagt meer waardering voor doorsnee renovatie

Tekst Peter de Winter

Foto's Mirjam van der Hoek

De Gulden Feniks, voorheen de NRP, degradeert renovatie tot een quasi elitair spelletje van ambitieuze opdrachtgevers en ijdele architecten die hun neus ophalen voor de aanpak van de grote voorraad 'middle of the road'-projecten. En dat is geen goede zaak, zegt Rick Wessels. Ook projecten waar geen uitgebreid renovatieprogramma aan ten grondslag ligt, verdienen een plek in the spotlight. Een gesprek met een man die vindt dat de renovatieopgave nadrukkelijk binnen het architectonisch domein hoort en niet exclusief in dat van techneuten en procesmanagers. Maar dan moeten zijn vakbroeders en -zusters wel eerst willen renoveren en aanspreekbaar zijn op hun missers.

Rick Wessels is bureaudirecteur van biq stadsontwerp uit Rotterdam. Hij steekt meteen van wal met te zeggen dat de Gulden Feniks geen architectenprijs is. Architectuur speelt hooguit een rol in de beoordeling en dat vindt hij een kwalijke zaak. 'Als je je wilt afficheren als dé prijs voor de bestaande voorraad, en je bedoeling is die opgaaf op een hoger plan te

trekken, dan kan je niet om de architectuur heen.' In één adem vraagt hij aandacht voor de aanpak van de grote voorraad 'middle of the road'-complexen die opdrachtgevers met zeer beperkte middelen laten renoveren. Dergelijke renovatieprojecten komen door hun simpliciteit volgens hem nooit in aanmerking voor een nominatie, laat staan dat ze ooit als prijswinnaar uit de bus komen. Dat is volgens hem geen 'jalousie de métier' of muggenzifterij, maar een belangrijke omissie.

De jury van de Gulden Feniks doet enorm haar best projecten te nomineren die geen renovatie, maar veredelde nieuwbouw zijn, zegt Wessels. Het is kennelijk een bewuste keuze te kiezen voor 'voorbeeldige' projecten. De vraag die zich dan meteen aandient, is voor wie die projecten voorbeeldig zijn. Weliswaar ontstijgen de projecten de grijze middenmoot, maar ze raken op geen enkele manier aan wat de dagelijkse praktijk is bij de renovatie van de generieke stroom. De genomineerden zijn uitsluitend voorbeeldig voor zichzelf en soortgelijke projecten. Ze staan mijlen veraf van de dagelijkse renovatiepraktijk en er gaat dan ook

geen enkele voorbeeldwerking vanuit! Dat lijkt hem niet het doel van de renovatieprijs. De opgaaf zou moeten zijn de goegemeente bouwbreed warm te laten lopen voor renovatie zonder de mainstream daarbij uit het oog te verliezen.

U klinkt behoorlijk geïrriteerd, wat zit u precies dwars?

De Gulden Feniks refereert aan de mythologische vogel die uit zijn as herrees. Het enige wat ik daaruit kan afleiden, dat de bestaande voorraad een gruwel is. Niet om aan te zien! Tot we de boel grondig renoveren, en moet je dan eens kijken hoe mooi het allemaal is geworden. Het gaat dus eerder om gedaanteverandering dan om uit de as herrijzen.

De jury van de Gulden Feniks

doet enorm haar best projecten te nomineren die geen renovatie, maar veredelde nieuwbouw zijn

Wat me vooral stoort, is de notie van 'het is nu niks'. We hebben sinds de oorlog een enorme nieuwbouw productiemachine gehad met enorme aantallen per jaar. Momenteel zitten we in de omslagperiode. De productie is letterlijk vastgelopen in het opgespoten zand en ineens is er volop belangstelling voor de bestaande voorraad. Wat we daarbij verkeerd doen, is de voorraad bekijken door een nieuwbouwbil. We beoordelen de voorraad aan de hand van wat nu de nieuwbouwstandaard is. Dat leidt onherroepelijk tot de conclusie dat de bestaande voorraad heel erg slecht is omdat je altijd focust op de tekortkomingen en nooit op de mogelijkheden of de aanwezige kwaliteit.

Het gaat bij de Gulden Feniks eerder om gedaanteverandering dan om uit de as herrijzen

De notie begint dus negatief. Gevolg daarvan is, dat je impliciet ambieert de bestaande voorraad naar nieuwbouw te tillen en juist die ambitie roept de vraag op waarom je überhaupt gaat renoveren. Waar we meer op moeten focussen, is de kwaliteit van het bestaande en niet op de tekortkomingen.

De naoorlogse voorraad is door ontwikkelaars ingevuld met vlug, goedkoop en veel. Het hoefde niet mooi en kwalitatief hoogstaand te zijn, als het maar betaalbaar was. Kan je die hele voorraad niet beter platgooien en vervangen door nieuwbouw? Los van de vraag of dat wenselijk zou zijn, is de bestaande voorraad te groot. We hebben domweg niet de capaciteit, materialen en financiën om het zo grondig aan te pakken. Daarnaast zijn veel van die naoorlogse flatjes zo slecht nog niet. Althans, als je er niet naar kijkt als naar nieuwbouw. Bij renovatie gaat het altijd om het compromis en om de vraag: 'wat laat ik zitten, wat repareer ik, wat vervang ik en wat voeg ik toe.' Aan het eind van de rit heeft renovatie nooit dezelfde kwaliteit als nieuw-

We moeten meer focussen op de kwaliteit van het bestaande en niet op de tekortkomingen

bouw, maar daar zit precies de charme. Bedenk daarbij dat renovatie een containerbegrip met veel facetten is. Het kan de ingrijpende renovatie zijn waar de Gulden Feniks zo dol op is, maar ook de eenvoudige bijplaatsing van een lift. En dat zijn de twee uiteinden van het spectrum. De Gulden Feniks kijkt uitsluitend naar de ene kant en zal dus nooit een kwalitatieve verbetering bereiken aan de andere

kant. De jury staat te eenzijdig stil bij de vraag voor wie een renovatieproject voorbeeldig is. En vergis je niet. De kant waar de Gulden Feniks niet naar kijkt, is een heel andere wereld. Het is de kant van de onderhoudsmedewerkers en projectleiders die een puur technische invalshoek op renovatie hebben.

Waar doelt u op?

De renovatie als louter technische opgave benaderen. Je hebt nu een Rc van x en je moet naar een Rc van x plus zoveel. Het grootste misverstand daarbij is dat verduurzamen doel is geworden en niet het middel. Wat daar op tegen is? Goede energiezuinige huisvesting realiseren, is een heel ander doel dan de bestaande voorraad verduurzamen. Het verschil zit in het woordje goed. Het doel zou moeten zijn goede energiezuinige huisvesting realiseren binnen de bestaande voorraad. Dat betekent dat je, voordat je gaat uitpakken met verduurzamen, je eerst kijkt naar de aanvangskwaliteit. En dan niet eenzijdig naar de kwaliteit van de warmtescheidende wanden, maar ook naar functionele en architectonische aanvangskwaliteit. Dat geeft automatisch een differentiëring in je aanpak. Misschien moet je niet alle woningen met dezelfde ambitie willen verduurzamen. Misschien is het wel zo dat je veel zwaarder moet inzetten op complexen met een hoge aanvangskwaliteit dan bij complexen waarvan het uitermate twijfelachtig is hoe lang je zo nog in de markt kunt houden. Je kunt ook stellen dat hoe meer je moet verspijkeren om de boel op orde te krijgen, hoe harder je moet betwijfelen of renoveren überhaupt zinvol is. Juist omdat het compromis er altijd in zit. Renoveren wordt nooit 100 procent nieuwbouw. Daarnaast geldt ook voor renoveren dat het nooit een doel op zich mag zijn.

Waar wilt u precies naartoe?

We moeten de renovatieopgave nadrukkelijk binnen het architectonisch domein plaatsen en niet overlaten aan techneuten en procesmanagers. Als de architect een nadrukkelijke rol gaat spelen bij renovatie, dan zijn er twee problemen: de wereld onder de Gulden Feniks, in aanleg een architectvijandige omgeving waarbij betrokken partijen de architect zolang mogelijk omzeilen. Aanleiding daartoe is wellicht het beeld dat de buitenwereld heeft van het vak en zijn beoefenaren. Heel vriendelijk gezegd ziet men ons als geveltoerist of monomane 'eigen' monumentenbouwers. Dat beeld berust overigens op misschien 5 procent van de productie en niet op 95 procent ambachtelijk handwerk.

Het tweede probleem is dat architecten het zelf niet willen. En dan doel ik niet op de projecten die we bij de Gulden Feniks voorbij zien komen, maar op de aanpak van de generieke stromen renovatie-

Aan het eind van de rit heeft renovatie nooit dezelfde kwaliteit als nieuwbouw, maar daar zit precies de charme

projecten. Veel architecten halen hun neus daarvoor op. Dat zit deels ingebakken in de opleiding die te eenzijdig op ontwerp van nieuwbouwprojecten is toegesneden. Heel jammer. Ik wil vanaf deze plaats mijn collega's oproepen – wellicht zelfs verleiden – toch de aanpak van de bestaande

voorraad serieus als opgaaf op te pakken. Op dat vlak kunnen we als architecten namelijk het nodige teweegbrengen. Het is in elk geval een proces waarbij je als architect eindelijk eens in aanraking komt met je afnemers ofwel de bewoners van de bestaande voorraad. En dat kan heel confronterend zijn: als je je werk goed doet krijg je applaus als ze het niet goed vinden gaan ze boe roepen.

Maar wat is er dan precies mis met de categorie renovatie van de Gulden Feniks?

Er is niets mis met de Politieacademie in Apeldoorn die dit jaar won. Waar het om gaat, is dat de genomineerde projecten als vanzelf binnen het architectonische domein vallen. Daarvoor hoef je echt geen ziltjes te winnen. Daar haalt geen architect zijn neus voor op, maar daar doel ik niet op. Wat mij stoort, is dat er heel veel renovatieprojecten nooit in aanmerking komen voor de Gulden Feniks omdat ze in aard en omvang te eenvoudig zijn, maar die het verdienen dat de jury er wel degelijk met zorg naar zou moeten kijken.

Hoogste tijd dus voor een nieuwe categorie of prijs?

Zeker. Ook renovatieprojecten waar architectonisch ogenschijnlijk nauwelijks eer aan te behalen valt, hebben recht op serieuze aandacht. Er zijn genoeg voorbeelden te benoemen van renovaties die in technisch, functioneel en esthetisch opzicht goede projecten zijn geworden, maar waaraan niet noodzakelijk een uitgebreid renovatieprogramma ten grondslag ligt. Juist dat laatste punt is voorwaarde om voor die prijs in aanmerking te komen. Als je maar voldoende aanpakt, ben je spekkoper. Precies daar ligt dan meteen het grootste misverstand: renoveren is geen vak apart! Op zijn best is het een specialiteit.

Rick Wessels (Rotterdam, 1959) is één van de oprichters van biq. Hij studeerde in 1988 af aan de TU Delft op een onderzoek naar hergebruik en sloop van bestaande woningen. Hij combineerde zijn studie met werkverbanden bij Bouwfonds en de gemeente Rotterdam. In 1994 werd hij bureauidirecteur van biq. Rick richt zich op de interne organisatie van het bureau en de procesmatige aspecten van de projecten. Sinds 2006 is hij lid van het platform BouwBeter van SBR. Rick schrijft en geeft lezingen over onderwerpen die te maken hebben met de relatie tussen architectuur en vastgoedkunde.

